

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
доцента кафедри професійної освіти та інноваційних технологій
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Ленів Зоряни Павлівни

на дисертаційне дослідження

Клочкової Юлії Володимирівни

«Індивідуалізація освітнього процесу здобувачів вищої освіти з особливими потребами», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дисертаційної роботи, її зв'язок із планами відповідних галузей наук

Актуальність теми. Дисертація Ю.В. Клочкової присвячена одній з актуальних проблем сучасних інклюзивних процесі в Україні – модернізації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти, враховуючи вітчизняні та зарубіжні дослідження, а також досвід країн, які мають значні досягнення у сфері інклюзивної політики та практики.

Актуальність дослідження значно зростає у світлі виявлених дисертанткою особливостей навчання: кожна людина має власний рівень знань, умінь, навичок та особливості навчального стилю, що має бути враховано у процесі організації освітнього процесу з метою гарантування його ефективності.

Розроблення та впровадження індивідуального підходу до навчання та підтримки студентів з особливими потребами передбачає насамперед забезпечення ресурсами, спеціально адаптованими до конкретних потреб і можливостей кожного здобувача освіти. Цей підхід спрямований на забезпечення їм рівних можливостей для досягнення як академічних, так і особистісних цілей.

Дослідження виконано згідно з тематичним планом науково-дослідних робіт Інституту спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка та комплексної тематики відділу логопедії «Науково-методичне та дидактичне забезпечення навчання молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення» (Державний реєстраційний номер 0118U003352); «Логодидактичні технології формування комунікативної компетентності дітей з особливими мовленнєвими потребами різних вікових груп» (Державний реєстраційний номер 0121 U108666).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження, їх значення для науки й практики

Оцінюючи найважливіші здобутки, які отримано в процесі дослідження Клочковою Юлією Володимирівною, варто наголосити на тих результатах, що мають наукову новизну.

До найбільш істотних наукових результатів, отриманих здобувачкою, належать такі: обґрунтування і визначення змісту індивідуалізації освітнього процесу, виокремлення її структурних компонентів (психологічного, навчального, студентського, матеріально-технічного); виявлення труднощів підвищення рівня індивідуалізації освітнього процесу здобувачів вищої освіти з особливими потребами та встановлення їхніх причин; визначення організаційно-методичних умов індивідуалізації освітнього процесу здобувачів вищої освіти з особливими потребами; створення науково обґрунтованої концептуально-структурної моделі індивідуалізації освітнього процесу здобувачів вищої освіти з особливими потребами.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що:

- встановлені експериментальним шляхом організаційно-методичні умови та розроблена методика підвищення рівня індивідуалізації освітнього процесу, можуть бути застосовані під час

навчання майбутніх фахівців, які працюватимуть зі здобувачами освіти з особливими освітніми потребами; визначені організаційно-методичні умови та розроблена методика підвищення рівня індивідуалізації освітнього процесу можуть використовуватися у процесі навчання майбутніх фахівців, які працюють з дітьми з ООП;

- результати дисертаційного дослідження можуть використовуватися при наданні рекомендацій щодо застосування методики визначення рівня індивідуалізації освітнього процесу, всіх його компонентів;

- отримані результати експериментального дослідження можуть бути використані при розробці підручників та навчально-методичних посібників для закладів вищої освіти III–IV рівнів акредитації.

Вважаємо, що елементи наукової новизни та практичної значущості результатів дослідження сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, результатів і положень дисертації

Детальне ознайомлення з текстом дисертації Ключкової Ю.В. дає підстави стверджувати, що підхід автора до окресленої в дисертації проблеми індивідуалізації освітнього процесу здобувачів вищої освіти з особливими потребами відзначається фундаментальністю. Глибоке усвідомлення проблеми дослідження дали змогу здобувачці досить коректно визначити науковий апарат дослідження, зокрема, сформулювати його мету й завдання, що й уможливило оптимальне визначення загальної стратегії наукового пошуку.

Дисертація має чітку логічну структуру та містить достатнє обґрунтування основних наукових положень, що виносяться на захист. Розділи дисертації розкривають логіку і послідовність проведення дослідницької роботи. Зміст дисертаційної роботи побудований на відповідному матеріалі,

аналіз та узагальнення якого дало можливість сформулювати належним чином обґрунтовані основні наукові положення, висновки та рекомендації. Про це свідчить аналіз тексту дисертації та змісту публікацій автора.

На нашу думку, про високий ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, результатів та висновків дисертаційної роботи свідчить ґрунтовний та всебічний теоретичний аналіз проблеми дослідження, аргументоване формулювання наукових позицій дослідження, достовірні результати експериментальної перевірки ефективності моделі підвищення рівня індивідуалізації освітнього процесу. Високий рівень обґрунтованості теоретичних положень дослідження забезпечено опрацюванням значної джерельної бази, що включає 226 використаних літературних джерел, а тому числі й іноземних. До складу джерельної бази входять документи та законодавчі акти, що регулювали та наразі регулюють діяльність освітньої сфери в Україні; наукові праці вчених (вітчизняних та зарубіжних) в галузі спеціальної та інклюзивної педагогіки – монографії, дисертації відповідної проблематики, збірники наукових праць, педагогічні часописи, методичні видання, історико-педагогічні розвідки, науково-педагогічна періодика, довідково-бібліографічна література, а також наукові праці з суміжних галузей знань.

Демонструючи системність наукового мислення, Ю.В. Ключкова обґрунтовує основні положення авторської концептуально-структурної моделі індивідуалізації освітнього процесу, виділяє у контексті моделі чотири основні компоненти індивідуалізації освітнього процесу: студентський, навчальний, психологічний, матеріально-технічний.

Відзначимо, що обґрунтованість наукових положень та висновків роботи забезпечено використанням комплексу методів дослідження: *теоретичні* – аналіз (логіко-теоретичний, порівняльний) спеціальної психолого-педагогічної літератури для розкриття сутності й особливостей освітнього процесу у закладах вищої освіти та визначення основних наукових понять; синтез, абстрагування й конкретизація; *емпіричні* – педагогічний

експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний), що спрямований на визначення стану індивідуалізації освітнього процесу: вивчення актуальності використання наукових підходів, вивчення труднощів та причин труднощів в освітньому процесі закладів вищої освіти; *математично-статистичні* – процедури кількісної, якісної та статистичної обробки експериментальних даних для встановлення значущості міжгрупового збігу на констатувальному етапі дослідження студентів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп за t критерієм Ст'юдента та критерієм Фішера; статистично встановлений зв'язок між даними щодо підтримки наукових підходів на провідному та фоновому рівнях за допомогою лінійного кореляційного аналізу r_{xy} Пірсона; статистично підтверджено розбіжність на контрольному етапі дослідження студентів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп за t критерієм Ст'юдента та критерієм Фішера.

Достовірність наукових результатів дисертаційного дослідження також забезпечено широкою апробацією результатів дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Вивчення змісту роботи й аналіз її теоретичних положень та узагальнень дають змогу засвідчити досягнення Ю.В. Ключковою мети наукового пошуку і вирішення дослідницьких завдань. Загальні висновки є логічними і відповідають поставленим дисертанткою завданням. Додатки є інформаційно насиченими та практично-цінними.

**Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації, в опублікованих працях**

Результати та основні положення дисертаційного дослідження висвітлено у 13 публікаціях, серед них: 4 статті у наукових фахових виданнях України, що включено до міжнародних наукометричних баз; 9 публікацій апробаційного характеру: 7 тез; 2 статті.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

1. Під час аналізу закордонного досвіду варто було би детальніше розкрити систему підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти та виокремити ті позитивні новації, які можна було би запровадити у закладах вищої освіти України.

2. До розробленої авторської методики підвищення рівня індивідуалізації освітнього процесу варто було би включити і дослідити можливості її використання відповідно до типу навчання: очне, заочне, дистанційне. Це перетворило би процес індивідуалізації навчання на дієвіший у різних ситуаціях.

3. Доцільно було би ширше розкрити у дисертації педагогічну роль кураторів академічних груп університету у роботі зі здобувачами освіти з особливими потребами, адже роль куратора в організації освітнього процесу, адаптації студентів є дуже суттєвою.

4. Дисертантці варто було б вивчити існуючий в Україні досвід роботи ресурсний центрів з інклюзії в українських університетах.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації та можуть розглядатися як побажання щодо удосконалення подальшого наукового пошуку. Проведене дослідження засвідчує належну наукову компетентність здобувача, а також дає підстави оцінювати роботу як оригінальний і самостійно виконаний науковий доробок. У рукописі наявні усі необхідні ознаки цілісного, завершеного наукового дослідження.

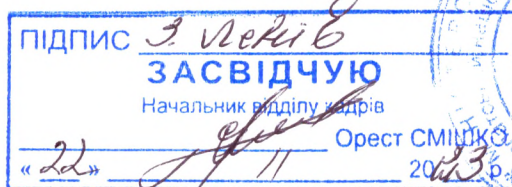
Загальний висновок

З огляду на вищезазначене зауважимо, що дисертаційне дослідження Ключкової Юлії Володимирівни «Індивідуалізація освітнього процесу здобувачів освіти з особливими потребами» за актуальністю, змістом, обсягом, науковою новизною, достовірністю, практичним значенням та повнотою викладу даних відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами і доповненнями: від 03 квітня 2019 року №283; від 12 січня 2022 р. №44; від 19 травня 2023 р. №502), а її автор – Ключкова Юлія Володимирівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри професійної освіти
та інноваційних технологій
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Зоряна ЛЕНІВ

DocuSigned by:

Zoriana Lenin

5D2F1718AC99444...